

اظهارنظر کارشناسی درباره:
«طرح استفساریه جزء (۴) بند (ب)
تبصره (۲) ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی»

مقدمه

تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی پیرامون شرایط برقراری مستمری بازنشستگی مشاغل سخت و زیان‌آور است. مطابق جزء «۴» بند «ب» اصلاحی این تبصره (مصوب ۱۳۸۰/۰۷/۱۴)، «از تاریخ تصویب این قانون برای مشمولان این تبصره چهار درصد (۴٪) به نرخ حق بیمه در قانون تأمین اجتماعی افزوده خواهد شد که آن هم در صورت تقاضای مشمولان قانون، به‌طور یکجا یا به‌طور اقساطی به‌وسیله کارفرمایان پرداخت می‌شود». طراحان طرح مذکور بر این اعتقادند که عدم پرداخت ماهیانه کسور مربوط به این بند سبب ایجاد مشکلات زیادی هم برای کارفرما و هم بیمه شده در زمان بازنشستگی گردیده است. ازسوی دیگر نص مبهم، برداشت خاص سازمان تأمین اجتماعی و مشکلات فراوانی که اجرای این قانون از جنبه‌های مختلفی ایجاد نموده، باعث شده است، تا طرح استفساریه حاضر با هدف رفع اشکالات فوق ارائه شود. این گزارش به بررسی این طرح می‌پردازد.

مشخصات طرح

دوره دهم - سال دوم

شماره ثبت:

۳۴۹

شماره چاپ:

۷۶۶

تاریخ چاپ:

۱۳۹۶/۱۰/۳

ارزیابی طرح

الف) طرح استفساریه بیان می‌دارد که «آیا هدف قانونگذار در جزء «۴» بند «ب» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی که مقرر می‌دارد: «از تاریخ تصویب این قانون برای مشمولان این تبصره چهار درصد (۴٪) به نرخ حق بیمه در قانون تأمین اجتماعی افزوده خواهد شد که آن هم در صورت تقاضای مشمولان قانون، به‌طور یکجا یا به‌طور اقساطی به‌وسیله کارفرمایان پرداخت می‌شود» افزودن چهار درصد (۴٪) به نرخ مقرر در ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی و پرداخت آن ازسوی صاحب کار مطابق ماده (۳۹) قانون تأمین اجتماعی است؟ و در پاسخ به این استفسار بیان می‌دارد که: «بلی، هدف قانونگذار در جزء «۴» بند «ب» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی افزودن چهار درصد (۴٪) به نرخ مقرر در ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی و پرداخت آن مطابق ماده (۳۹) قانون ازسوی صاحب کار در حین کار شاغل بیمه شده می‌باشد. این تفسیر در صورت تصویب کارفرمایان را مکلف می‌کند که ماهانه در هنگام پرداخت کسور بازنشستگی فرد، ۴ درصد حق بیمه مربوط به مشاغل سخت و زیان‌آور را نیز به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت کنند تا بیمه شده در هنگام بازنشستگی با مشکل مواجه نشود، مشکلاتی که کارگران شاغل در مشاغل سخت و زیان‌آور را به جهت نحوه اجرای این حکم ازسوی سازمان تأمین اجتماعی در مرحله بازنشستگی با مشکلات عدیده‌ای مواجه کرده است.

معاونت پژوهش‌های

اجتماعی - فرهنگی

دفاتر: مطالعات

اجتماعی

مطالعات حقوقی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۱۰۱۵۷۳۸

تاریخ انتشار:

۱۳۹۶/۱۱/۳

در حال حاضر میزان ۴ درصد نرخ حق بیمه یاد شده در قانون، به هنگام احراز شرایط بازنشستگی فرد، به وسیله سازمان تأمین اجتماعی از واگذارنده کار (صاحب کار یا کارفرما) مورد مطالبه قرار می‌گیرد. این موضوع مشکلات زیر را به وجود آورده است:

۱. به سبب طولانی بودن دوره مورد نظر، انحلال محل کار (شرکت)، تغییر شغل، در دسترس نبودن کارفرما به هر دلیلی و سایر عوامل، امکان استفاده ذینفع از مزایای این قانون، در بیشتر موارد وجود ندارد.

۲. به سبب نبود کارفرما در حین بازنشستگی بیمه شده، در صورتی که فرد ذینفع بخواهد از مزایای دوران اشتغال خود بهره‌برداری کند، باید مبلغ قابل توجهی را پرداخت نماید، این موضوع باعث تحمیل فشار مالی زیادی به بیمه شده خواهد بود.

۳. به سبب اینکه بیمه شده ممکن است به دفعات، محیط‌های کاری خود را تغییر داده باشد، به طور دقیق معلوم نیست که این میزان حق بیمه در تعهد کدام یک از واگذارندگان کار است.

۴. ممکن است محیط‌های کار اولیه به طور کامل وجود خارجی نداشته باشند یا بیمه شده فوت کرده باشد و به دلیل عدم اطلاع وراث قانونی، این مدت در سابقه وی منظور نگردد. به همین علت در لحاظ کردن میزان مستمری رقم قابل توجهی به زیان بازماندگان (مستمری) برقرار می‌گردد.

۵. واگذارنده کار در پایان هر سال، سود یا زیان متعلقه را بدون احتساب ۴ درصد مذکور، تقسیم می‌کند، تغییر شغل می‌دهد و یا محیط کارگاه را کلاً واگذار می‌کند، علاوه بر آن در مدت ۲۰ و یا ۲۵ سال، واگذارکننده کار، به دفعات برای اخذ کارت بازرگانی و یا ارائه سهام به بازار بورس و یا فروش سهام و یا واگذاری کل کارگاه و غیره... از تأمین اجتماعی مفاصا حساب دریافت می‌نماید، ضمن اینکه در طی این سال‌ها مالیات هر سال را نیز به همان نسبت (بدون منظور نمودن ۴ درصد حق بیمه) پرداخت می‌کند، که ۴ درصد مربوطه در هیچ یک از دفاتر رسمی سالیانه شرکت منظور نمی‌شود. در نتیجه واگذارکننده کار در موعد بازنشستگی بیمه شده، با ارقام قابل توجهی مواجه می‌شود که پرداخت آن ضمن مخدوش نمودن صورتحساب‌های مالی کارگاه، بعضاً در توان واگذارنده کار نیست، که این عدم پرداخت و یا نپرداختن به موقع آن، موجب سرگردانی بیمه شده می‌گردد.

بررسی مشروح مذاکرات مجلس شورای اسلامی نیز دیدگاه طراحان استفساریه را تقویت می‌کند. طبیعتاً قانونگذار در زمان تصویب متوجه مشکلات اجرایی موضوع بوده و قطعاً به دنبال احاله پرداخت کسور سهم بیمه کارگر به زمان بازنشستگی بیمه شده نبوده است. عبارت «به طور یکجا یا به طور اقساطی به وسیله کارفرمایان پرداخت می‌شود» که زمینه تفسیرهای غلط توسط مجری را فراهم کرده است معطوف به آن دسته از کارگران است که زمان بازنشستگی آنان پس از اجرای قانون بوده و طبیعتاً سهم چهاردرصد حق بیمه آنان به صندوق تأمین اجتماعی پرداخت نشده است. بدیهی است پرداخت ۴ درصد حق بیمه مشاغل سخت و زیان‌آور باید در زمان واریز کسور بازنشستگی توسط کارفرما در پایان هر ماه صورت گیرد. عدم واریز ماهیانه کسور مشکلات مطروحه را در آینده استمرار می‌بخشد.

ب) از آنجایی که آثار اجرایی استفساریه در صورت تصویب معطوف به آینده است، لذا هیچ‌گونه آثار مالی برای سازمان تأمین اجتماعی به همراه نداشته و می‌تواند آثار مثبتی را برای ذینفعان (کارفرما، کارگر و سازمان تأمین اجتماعی) به همراه داشته باشد. اهم آثار مثبت اجرایی استفساریه به شرح زیر است:

- افزایش درآمد سازمان تأمین اجتماعی: با اجرای قانون به نحوی که کارفرمایان مشاغل سخت و زیان‌آور مکلف باشند هر ماهه کسر ۴ درصد حق بیمه را به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت نمایند، سازمان تأمین اجتماعی از محل این قانون درآمد قابل توجهی به دست خواهد آورد.

– رفع پیچیدگی‌های مشاغل سخت و زیان‌آور: مشکلاتی از قبیل در دسترس نبودن کارفرمایان در موعد بازنشستگی، ناتوانی کارفرمایان از پرداخت حق بیمه در پایان دوره اشتغال و عدم برخورداری بیمه شده از مزایای قانون با پرداخت به موقع و ماهیانه کسور مذکور رفع خواهد شد.

– ایجاد انگیزه در کارفرمایان برای ایمن‌سازی عوامل شرایط محیط کار: به دلیل قابل توجه بودن مبلغ کسور مذکور به صورت ماهیانه، این موضوع می‌تواند انگیزه مناسبی برای اجرای بند «۱» تبصره «۲» ماده (۷۶) قانون تأمین اجتماعی در خصوص ایمن‌سازی عوامل شرایط محیط کار مطابق حد مجاز و استانداردهای مشخص شده در قانون کار، توسط کارفرما گردد.

– تأمین رفاه برای بازنشستگان و شاغلین در محیط‌های سخت و زیان‌آور: استفاده از مزایای قانون سخت و زیان‌آور حق کارگرانی است که در محیط‌های نامناسب و آسیب‌زننده به روح و جسم، مشغول به کار می‌باشند. قانونگذار به‌ازای کار در چنین مشاغلی به‌ازای هر سال کار، ۱/۵ سال سابقه کار در نظر گرفته است. در صورتی که حق بیمه این دسته از کارگران مطابق قانون تأمین اجتماعی به موقع پرداخت شود، این اشخاص می‌توانند بدون دغدغه و پیچیدگی‌های یاد شده، در پایان دوران اشتغال از مزایای بازنشستگی خود استفاده کنند.

– کاهش فشار مالی بر کارفرمایان و به‌خصوص کارفرمای آخر و رعایت عدالت: همان‌گونه که در قسمت بیان مسئله اشاره شد، پرداخت در موعد بازنشستگی بیمه شده و پایان دوران اشتغال وی، توسط آخرین کارفرما، بار مالی سنگینی را بر وی تحمیل می‌نماید، بار مالی که ممکن است همه آن در تعهد آخرین کارفرما نبوده باشد. بنابراین از این حیث که مبلغ کسورات به تناسب محل کار و میزان توقف کارگر در کارگاه، بر کارفرمایان تقسیم می‌شود، هم می‌تواند فشار مالی بر کارفرما را کاهش دهد و هم به عدالت نزدیک‌تر است.

– پیشگیری از مسائلی مانند اخراج کارگران و فرار بیمه‌ای: کارفرمایان به سبب ترس از پرداخت ارقام سنگین در پایان دوران اشتغال بیمه شده، اقدام به اعمال خلاف قانون و مقررات می‌کنند، از قبیل اینکه کارگران را اخراج و یا در مشاغل مورد نظر به صورت مقطعی به به‌کارگیری نیرو اقدام می‌کنند. این موضوع در صورت اجرای صحیح قانون قابل پیشگیری است.

جمع‌بندی

۱. تصویب طرح استفساریه می‌تواند واجد نکات مثبتی برای ذینفعان (کارفرما، کارگر و سازمان تأمین اجتماعی) باشد، لذا تصویب آن توصیه می‌شود.

۲. در متن استفساریه اشاره به عبارت ماده (۳۸) قانون تأمین اجتماعی شده است، گرچه این ماده می‌تواند مشکلات بخشی از ذینفعان را حل نماید، لکن آنچه مراد طراحان بوده ماده (۲۸) قانون تأمین اجتماعی است که نرخ‌های سهم کارفرما، بیمه شده و دولت را مشخص کرده است. لذا در متن استفساریه عبارت «ماده (۲۸)» باید جایگزین عبارت «ماده (۳۸)» شود که در اینصورت مشکل کلیه شاغلین در محیط‌های سخت و زیان‌آور حل خواهد شد.

۳. با توجه به اصلاحات و استفساریه‌های مکرر، ضروری است بازنگری و اصلاح این ماده در دستور کار مجلس شورای اسلامی قرار گیرد.

